

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 25.07.2020

Kabul / Accepted: 29.10.2020

Araştırma Makalesi/Research Article

KEÇEDE KÖKBOYA KULLANIMI

Mustafa GENÇ*

Öz

Geleneksel üretimler iki nedenle yapılırlar. Bunlardan ilki gündelik kullanım, ikincisi de kültürel devamlılık içindir. Bu üretimlerin biri de Türk kültüründe önemli bir yer tutan keçedir. Türk boylarının doğal yaşam biçimi gereği yaylak kışlak arasında konar-göçer yaşayan ve kendi kendine yetebilen Yörük gruplarının en önemli zanaatlarından biri de keçe üretimidir. Bitkilerin boyarmadde kaynağı olarak kullanılmasıyla renkli keçelerin üretimi başlamıştır.

Keçe, Yörüklerde çadır, yaygı ve giysi olarak kullanılmıştır. Geleneksel olarak üretilen keçeler kullanım alanı azaldığı için üretimi de geçmişe oranla azalmakla birlikte Isparta, Konya, Balıkesir, Afyonkarahisar, Kars, Manisa, Kahramanmaraş, Niğde ve Şanlıurfa'da geleneksel üretim devam etmektedir. Keçe eğitimi ise üniversitelerde, halk eğitim merkezlerinde, belediyelerin meslek edindirme kurslarında, vakıf ve derneklerin düzenledikleri eğitimlerde ve özel atölyelerde geleneksel ve güncel yöntemlerle de üretilmektedir. Yaptığımız araştırmada keçe üretiminde kullanılan elyafın büyük bir kısmının kimyasal olarak sentez edilmiş boyalarla boyandığı görülmüştür.

Makaledeki veriler laboratuvar çalışması sonucu elde edilmiştir. 2018'de Macaristan Budapeşte'de yapılan doğal boya atölye çalışmaları sırasında doğal boyalarla boyanan elyaf, Macar keçe sanatçıları tarafından keçe yapımında kullanılmış ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada keçenin temel hammaddesi yün elyafın kökboya ile boyama yöntemleri, kullanılan boyarmadde kaynakları, boyama süreçleri ve boyama reçeteleri verilmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde yer alan keçe ilgili kayıtlarla desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kökboya, Gelenek, Keçe.

* Doç. Dr. Mustafa GENÇ, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Fakültesi, Halı Kilim ve Geleneksel Kumaş Desenleri Ana Sanat Dalı, ISPARTA. mustafagencart@gmail.com, mustafagenc@sdu.edu.trORCID:0000-0001-0219-538X

MADDER USE OF FELT

Abstract

Traditional productions are made for two reasons. The first is for every day use and the second is for cultural continuity. One of these productions is felt, which has an important place in Turkish culture. Felt production is one of the most important crafts of the nomadic nomads who live between the highlands and winter and are self-sufficient due to the natural life style of the Turkish tribes. With the use of plants as a source of dye stuff, the production of colored felts started.

Felt was used as tent, mat and clothing in nomads. Since the usage area of the traditionally produced felts has decreased compared to the past, traditional production continues in Isparta, Konya, Balıkesir, Afyonkarahisar, Kars, Manisa, Kahramanmaraş, Niğde and Şanlıurfa. Felt training is also produced with traditional and up-to-date methods in universities, public education centers, vocational courses of municipalities, trainings organized by foundations and associations and private workshops. In our research, it has been observed that most of the fiber used in felt production are dyed with chemically synthesized dyes.

The data in the article has been obtained as a result of laboratory work. During the natural paint workshops held in Budapest, Hungary in 2018, the fiber dyed with natural dyes was used by Hungarian felt artists in making felt and successful results were obtained. In the study, the basic raw material of felt, wool fiber dyeing methods, dye stuff sources used, dyeing processes and dyeing prescriptions are given. In addition, Turkey Presidency of the Republic, Head of State Archives records relating felt Located in Ottoman Archives are supported.

Keywords: *Madder, Traditional, Felt.*

Giriş

Türklerin günlük yaşamında önemli bir yeri olan “keçe” sözcüğü, “kidhiz/kidiz/kiz/kiiz/kiyiz” şeklinde adlar almıştır. (Kılıç ve Akpınarlı 2017-1429) Keçecilik Türk kültüründe asırlardır sürdürülen geleneksel sanatlarımızdan birisidir. Bu bağlamda Orta Asya’da Ön Türkler olarak kabul edilen İskitler’den itibaren Hun, Göktürk ve Uygur’ların benzer yaşam tarzı ve kültürel özellikleri gösterdikleri yazılı kaynaklar ve arkeolojik eserlerden anlaşılmaktadır.(Begiç ,2017-299).

Keçe, keratin yapılı deri ürünü hayvansal liflerin örtü hücrelerinin alkali, nem, ısı, basınç ve hareket etkisinde birbirlerine çözölmeyecek şekilde kenetlenmesiyle elde edilen yüzeylerdir (Akpınarlı vd., 2012: 275). Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş olarak tanımlanır (TDK Sözlük, erişim, 10.07.2020). Keçe yün ve keçi kılı kullanılarak yapılır. “Kaşmir, tiftik keçisi ve kıl keçilerin dip kılı diye bilinen kılları da keçe yapımında kullanılır. Keçilerin kırkımından sonra tarama sırasında kıvrıkcık olan dip kılları ayrılır ve keçe yapımında kullanılır. En kaliteli keçeler dip kılları ile yapılan keçelerdir.” (KK1: 12.05.2020). Yaygı için yaz yünü, kepenek için ise güz yünü kullanılır. Güz yünü ile yapılan keçeler suyu içine geçirmez. Özellikle koyunların karın altı yünü keçe yapımı için idealdir (KK2: 12.05.2020).

Özellikle koyun yünü, keçi kılı ve yabani ipek gibi hayvansal lif olmak üzere birçok lifin kendi doğal rengi vardır. Bunlar kıızıldan kahverengiye, gri ve siyaha kadar uzanır (Böhmer, 2002: 98). Bitkisel ve böcek kökenli boyarmadde kaynaklarının boyamada kullanılmaya başlamasıyla, beyaz elyaf da renklendirilerek kullanılmıştır.

İnsanlığın en büyük keşiflerinden biri olan mordanlı boyama, Mezopotamya’da MÖ. 4000 ile 3000 yılları arasında gerçekleşmiş olmalıdır (Böhmer, 2002:101). Doğal boyarmadde kaynakları 1871’de Alizarinin, 1890’da da indigonun kimyasal olarak sentezlenmesine kadar tekstil boyamacılığında kullanılmıştır (Böhmer, 2002: 99 ve Karadağ, 2007: 9).

Günümüze kadar ulaşan en eski keçe Pazırık kurganında bulunan keçedir. M.Ö. 5-3. yüzyıllara tarihlendirilen keçe örnekleri incelendiğinde kırmızı rengin boyarmadde analizlerinde Polonya kermesi (Porphyrophorapolonica) ve kökboya ile sarı rengide tanen ile boyanmıştır (Böhmer ve Thompson 1991: 3-34).

Fotoğraf 1-2: Pazırık Kurganında Bulunan Aplike Keçeler (Böhmer, 2002: 41).

Fotoğraf 3-4: Cehri ile Boyanmış Yün Elyaf ve Keçe Yapımı. M. Genç Fotoğraf Arşivi, (Böhmer, 2002: 70).

İklim şartlarının zor olduğu Orta Asya’da Türk boyları tarafından çadır olarak, yer yaygıları, keçe çizme, ayakkabı, keçe elbise ve palto, keçe külah, yolluk, yer keçeleri ve teğelti at keçeleri en bilinen örneklerdendir. Türkler keçeyi at koşum takımları, giyim ve süsleme unsuru olarak kullanmışlardır (Ögel 1978: 182–187). Günümüzde Keçe çadırlar kullanılmamaktadır. Yörük çadırında diğer dokumaların altına serilerek kullanılmaktadır. Günümüzde üretilen keçelerin birçoğunda kökboya kullanılmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinde Yer Alan Keçe İle İlgili Kayıtlarlar

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Kayıtlarında keçeyle ilgili tespit edebildiğimiz 241 adet kayıt mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

Hicri 1162 (M 1748) târîhli bir vakfiyede “...ve derûn-ı câmi‘-i şerîfde (...)iki adet uşşâkîseccâde ve bir yeşil çuka sof seccâdesi ve bir sağîr çuka seccâde ve bir kürsi minderi ve on adet münakkaşHorasânîkebir halı ve dört adet münakkaş Horasânî sağîr halı ve tahtlarında yirmi adet keçe...” kaydı bulunmaktadır (BOA.VGMA,624:45/20).

Önceleri yeniçeri keçeleri çeşitli kişiler tarafından getirilip satılırken bol bulunduğu halde şimdi bu iş iltizam usulü ile yürütüldüğü için keçe bulunamadığı bildirildiğinden, keçe ticareti yapmak isteyenlere engel olunmayıp yeniçerilerin bu hususta sıkıntıya düşürülmemesi (BOA.A.{DVNSMHM.d/5- 902- 0Tarih:H-06-07-0973).

Babussaade ağası gılmanlarına ait melbusat ile bir hanede mevcut keçe, yastık, minder ve halıların müfredatı (BOA. TS.MA.e /444-6-0,Tarih:H-29-08-974).

Önceleri yeniçeri keçeleri çeşitli kişiler tarafından getirilip satılırken bol bulunduğu halde şimdi bu iş iltizam usulü ile yürütüldüğü için keçe bulunamadığı bildirildiğinden, keçe ticareti yapmak isteyenlere engel olunmayıp yeniçerilerin bu hususta sıkıntıya düşürülmemesi (BOA.DVNSMHM.d./5-902, Tarih:H-06-07-0973).

İstabl-ı Amire için kırmızı keçe ve Drama keçesi ve kebe bahasının Tırhala ve Paşa livasının Rumeli Defterdarlığı Hasları Mukataa akçasından Mirahur-ı Evvel İbrahim Ağa tahvilinden sarfını müseyyin tahvil (BOA.İE.SM. 30-3178, Tarih:H-11-10-1115).

Haleb beylerbeyi: Haleb kalesi hisar erlerinin keçe giyip kulluk beklemelerinin kanuna aykırı olduğu (BOA. A{DVNSMHM.d..78/302, Tarih:H-08-06-1018).

Bitlis kırsalındaki muhtacine dağıtılmak üzere Van'dan Doktor Rinos namına gelen keçe çorapların Muş'taki İngiliz konsolos vekilinin tercüman adayı Agob vasıtasıyla dağa gönderildiği... (Bitlis) (BOA. 179/54. Tarih: R-26-06-1311).

2020 yılı içinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde yaptığımız çalışmalarda keçe ile ilgili kayıtlarda kırmızı keçe ve beyaz keçe ibareleri mevcuttur. Keçenin yer yaygısı, kıyafet ve çorap keçe olarak kullanıldığı bilgilerinin yanı sıra alım satımına yönelik bilgilerde kayıtlarda geçmektedir. Bu kayıtların en eskisi Miladi 29 Aralık 1592 tarihli belgedir.

Fotoğraf 5-6: Yaygı Keçe (Isparta 2018) ve Keçe Çadırı (Macaristan 2017) M. Genç Arşivi.

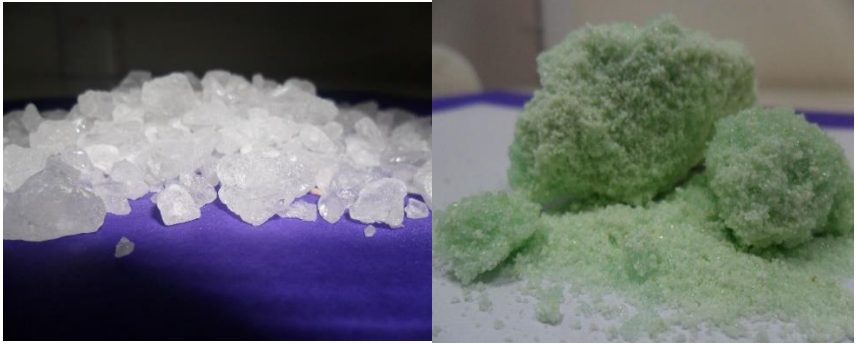
Kökboya ve Mordan

Kökboyama, bazı bitki, böcek ve deniz kabuklularındaki boyarmaddeleri çeşitli maden tuzları veya doğal mordanlarla elyafa aktarım işlemidir. Günümüzde daha kapsayıcı olduğu düşünülerek “Doğal Boyamacılık” tabiri kullanılsa da bu çalışmada “Kökboya” kullanılacaktır. Binlerce yıl çok önemli bir boyarmadde ve ihraç ürünü olan ve marka olmuş bir kavramı kullanmanın daha doğru olduğu düşünülmektedir. Türkçedeki bu kelime, kökten yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, doğal boyalar için kullanılan genel bir terimdir (Böhmer, 2002: 8).

Kökboya mordanlı ve mordansız olmak üzere iki farklı yöntemle yapılır. Kökboyada en iyi sonuç alınan yöntem önceden mordanlama sonra boyama yöntemidir. Mordanlar, boyanın elyaf üzerine tutunmasını sağlayan, şap, sodyum sülfat, sodyum karbonat, potasyum alüminyum sülfat, meşe palamudu, koruk suyu, sirke, turunç suyu, sütleğen sütü, meşe ağacı külü, sığır idrarı, koyun gübresi, kil, kireç, ekmek hamuru mayası, ceviz ağacının

kök filizlerive çeşitli metal oksitleri gibi maddelerdir. Mordan, aynı zamanda renk tonunu da belirleyen malzemedir.

Boyarmadde olarak kökboya, cehri, muhabbet çiçeği, papatya, meşe palamudu, ceviz kabuğu, karamuk kökü, çivitotu, indigo, sumak, nar kabuğu, sütleğen, civanperçemi, sıgırkuyruğu, aspir, hayıt, Akdeniz kermesi, soğan kabuğu ve havacıva boyamacılıkta kullanılmaktadır.

Fotoğraf7-8-9: Şap, Saçıkıbrıs ve Mazı. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Boyamalarda bitkilerin, tohum, çekirdek, meyve, meyve kabuğu, çiçek, yaprak, gövde, gövde kabuğu, ince dallar, sap, kök, toprak altı sürgünleri ya da yumru kabuğu gibi kısımlarının biri, birkaçı ya da tamamı kullanılmaktadır.

Fotoğraf 10-11: Kökboya ve Civanperçemi. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 12-13: Cevri ve Beyaz Civanperçemi. M. Genç Fotoğraf Arşivi

Fotoğraf 14: Sığırkuyruğu M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Keçede Kullanılan Elyafın Kökboylarla Boyanması

Yer yaygısı, semer vb. malzemelerde kullanılan keçelerin yapımında Anadolu'da yaz yünü kullanılır. Mayıs sonu haziran başı gibi kırkılan koyunların yünleri boyasız veya boyanarak keçe yapımında kullanılır. Kırkılan yünler önce yıkanarak kirlerinden temizlenir. Yün taraklarında taranarak boyamaya hazır hale getirilir. Yünler boyandıktan sonra da taranır. Bunun nedeni bitkilerin elyaf üzerinden uzaklaştırılmasıdır. Başka bir yöntem ise boyarmaddeyi kaynattıktan sonra süzerek boyamadır. Bu şekilde yapılan boyamalarda sonradan tarama gerekmez.

Fotoğraf 15-16: Koyunun Kırkımı. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 17-18: Keçinin Kırkımı ve Kıl Tarama. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Bu çalışmada keçe yapımında kullanılan yün elyaflarının boyanması için iki yöntem uygulanmıştır. Birinci yöntem önceden mordanlanmış elyafla boyanın birlikte kaynatılmasıdır. Bu yöntemle boyanan elyafların içinde boyalar kalacağı için keçe yapım öncesinde tekrar tarama yapılmalıdır. Boyamada öğütülmüş kökboya, sığırkuyruğu, papatya, sütleşen, ceviz kabuğu, indigo ve meşe palamodu kullanılmıştır. Boyama 85 derecede gerçekleştirilmiştir. Yüksek sıcaklıklar boyama sırasında yün elyaflarının keçeleşmesine sebep olmaktadır. Boyanacak elyafla aynı miktarda boya bitkisi kullanılmıştır. Koyu renkler için boya miktarı %100 artırılarak boyama yapılmıştır. Boyamada kullanılacak boyarmadde bir gün önceden ıslatılarak çözelti oranı boyanacak elyafların 20 katı ayarlanmıştır. Mordan oranları şap, % 6, saçıkıbrıs% 3, mazı ve kremtartar% 3olarak kullanılmıştır. Elyaf bir saat 85 derecede kaynatılır ve en az bir gün çözeltilerde bekletilmiştir. Boyanacak elyaf miktarınca boyarmadde koyup karıştırarak bir saat boyunca kaynatılmıştır. Çözeltilerde bir gün bekletilerek boyama tamamlanmıştır.

Fotoğraf 19-20: Kökboya ve Elyaf Boyama. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 21-22: İndigove Ceviz Kabuğu İle Boyanmış Elyaf. Çivit Otu. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

İkinci yöntemde bitkiler kaynatılarak bekletilmiş ve sonra çözelti süzülerek kullanılmıştır. Önceden mordanlanan elyaf 85 derecede bir saat kaynatılarak çözeltilde bir gün bekletilmiş ve boyama tamamlanmıştır. Elyaf boyandıktan sonra iyice durulanmıştır. Durulama düzgün yapılmaz ise keçede renkler arası geçişler olmaktadır. Muhabbet çiçeği ile üç farklı mordanla boyanan elyafın Süleyman Demirel Üniversitesi Yenilenebilir Teknolojiler Araştırma Merkezi'nde yaş sürtünme, kuru sürtünme ve yıkamaya karşı haslık testleri yaptırılmıştır.

Muhabbet Çiçeğinin Şap, Kremtartar ve Demir Mordanla Boyanan Elyafın Yaş Sürtünme, Kuru Sürtünme ve Yıkamaya Karşı Renk Haslığı Testleri

Yapılan boyamaların keçe üretiminde kullanım özelliklerine göre haslık testlerinde yaş sürtünme, kuru sürtünme ve yıkama haslık testleri Süleyman Demirel Üniversitesi Yenilenebilir Teknolojiler Merkezi'ne yaptırılmıştır. Bu testlerin seçilmesinin nedeni, keçenin üretim tekniği ve kullanım alanıyla ilgili içindir.

Muhabbet çiçeği ile üç farklı mordanla boyanan elyaf numunelerin yaş sürtünme, kuru sürtünme ve yıkamaya karşı renk haslığı test sonuçları:

Numune	Haslık Özellikleri(1: az; 2: orta; 3: iyi; 4: oldukça iyi; 5: çok iyi)		
	Yaş sürtünmeye karşı renk haslığı	Kuru sürtünmeye karşı renk haslığı	Yıkamaya karşı renk haslığı
YEMD	2	2	2
YEMŞ	2-3	3	2-3
YEMKŞ	3	4-5	4

YEMD: Yün Elyaf+muhabbetçiçeği+demir. YEMŞ: Yün Elyaf+muhabbetçiçeği+şap.

YEMKŞ: Yün Elyaf+muhabbetçiçeği+Kremtartar+Şap

Muhabbet çiçeğinin şap, demir ve kremtartarmordanla boyanması sonucu elde edilen numunelerin yaş sürtünme haslık değerleri 2-3 (orta ve iyi) aralığında değişmiştir. Muhabbet çiçeği ile boyanan yün elyafın yaş sürtünme haslık değerleri demir mordanında 2, şap mordanında 2-3 ve kremtartar+şapmordanında3 olarak tespit edilmiştir.

Muhabbet çiçeğiyle boyanan yün elyafın kuru sürtünmeye karşı renk haslık değerleri en yüksek yine kremtartar+şapla yapılan mordanla boyanan elyafta 4-5 aralığında kaydedilirken, bu değeri şap mordan 3 ile takip etmiş, en düşük sonucu 2 değeri ile demir mordanla yapılan boyamada elde edilen numuneler vermiştir.

Muhabbet çiçeğiyle boyanan elyaf üzerine uygulanan test sonucu elde edilen yıkamaya karşı renk haslığı değerleri demir ve şap mordan uygulamalarında sırası ile 2 ve 2-3 aralığında bulunmuş, kremtartar+şapmordanla yapılan boyamada ise en iyi sonucu vererek 4 seviyesinde tespit edilmiştir.

Fotoğraf 23-24: Çadırda Keçe Kullanımı. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 25-26: Kökboya ve İndigo ile Elyaf Boyama. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 27: Macar Keçe Sanatçısı Istvan Vidak Tarafından Yapılan Kökboyalı Keçe. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

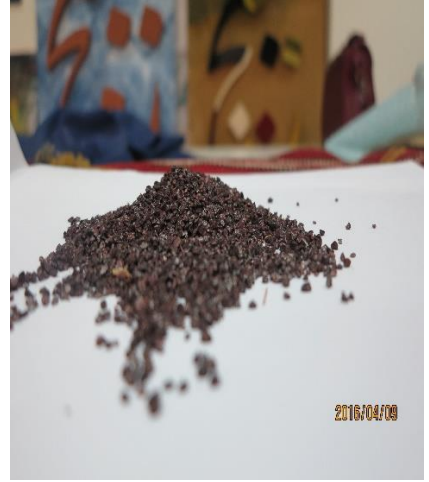
Fotoğraf 28-29:Kepenek ve Macar Keçe Sanatçısı Istvan Vidak Tarafından Yapılan Kökboyalı Keçe. M. Genç Fotoğraf Arşivi

Fotoğraf 30-31: Keçe ve Keçe Ustası Gencer Kondal. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 32-33: Kökboya, Cehri ve İndigo İle Boyanmış Yün Elyaf. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 34-35: Kökboyave Koşinille Boyanmış Yün Elyaf. Koşinil. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 36: Muhabbet Çiçeği+İndigoyla Boyanmış Kaşmir Elyafve Cevizle Boyanış Yün Elyaf. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 37: Kökboya ile Boyanış Y n Elyaf. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 38: Keçe Yapımı ve Kullanılan Y n Elyaf. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 39-40: Kökboyalı Yün Elyaf ile Yapılmış Fular ve Keçe Yapımı. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 41: Macar Keçe Sanatçısı Istvan Vidak Tarafından Yapılan Kökboya ile Boyanmış Elyafla Yapılmış Keçe. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 42-43: Kökboyalı Yün Elyaf ile Yapılmış Yaygı Keçe. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Fotoğraf 44:Semer Yapımında Keçe Kullanımı. M. Genç Fotoğraf Arşivi.

Sonuç

Kökboya geçmişten günümüze tekstil boyamacılığında kullanılmıştır. Bu çalışmada kökboya, cehri, muhabbet çiçeği, ceviz kabuğu ile yün ve kaşmir elyaf boyanmıştır. Muhabbet çiçeğinin şap, demir ve kremtartar mordan kullanılarak yapılmış boyamalarının yaş sürtünme, kuru sürtünme ve yıkama haslığı testleri yaptırılmıştır. Yaş sürtünme haslığında en yüksek değer 3 ile kremtartar+şap, kuru sürtünme haslığında 4-5 ile kremtartar+şap ve yıkama haslığında en yüksek değer kremtartar+şapmordanıyla yapılan boyamalarda ortaya çıkmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde, keçe ilgili 241 kayıt mevcuttur. Bu kayıtlarda keçenin renklerine göre, ak keçe, kızıl keçe, kullanım alanlarına göre ise yaygı keçe, çorap keçe ve kepenek gibi giyilen keçelerden bahsedilmektedir. Yine verilen sipariş miktarları, keçe tüccarları ve onlara ait bilgiler yer almaktadır.

Günümüzde teknoloji ve sanayi hızla gelişmekte ve değişmektedir. Bu gelişim ve değişimle birlikte Türk kültür değerleri de hızla yozlaşmaktadır. Bu süreçten keçelerde etkilenmiştir. Elyafın boyanmasında kökboya kullanılması, yapılan üretimlerin değerini arttıracaktır.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde ve sonrasında doğal boyamacılık ortadan kalkma noktasına gelmiştir. Ancak 1980'lerden sonra bazı sentetik boyarmaddelerin toksik ve kanserojen özellikleri ve çevre kirliliğine neden olmalarının farkına varılmasıyla, doğal boyarmaddelerin kullanımı yeniden gündeme getirilmiştir (Karadağ 20017:9)

Modern üretimlerde, geleneksel olanın teknik, tasarım ve malzeme süreçleri analiz edilerek daha iyi sonuçlar alabiliriz. Günümüzde keçe yaygıdan çok dekoratif ve giysi amaçlı yapılmaktadır. Boyaları ise kimyasal ve sentetik boyarmaddelerin sentezleridir. Elyafa da sentetik elyaf karıştırılmaktadır. Geleneksel üretim zor olmasına rağmen kullanılan malzemenin tamamının doğal olması insan sağlığı açısından daha uygundur. Geleneksel üretim yöntemlerinin belirlenerek günümüz ihtiyaç ve beğenilerine göre yapılmalıdır.

Yavaş moda, sürdürülebilir moda ve yeşil tekstil trendlerinin talep gördüğü günümüzde keçe üretiminde kullanılan elyafı geçmişte olduğu gibi

kökboylarla boyayarak yapabiliriz. Böylece daha sağlıklı, sürdürülebilir, çevreye zarar vermeyen, toksik ve kanserojen içermeyen keçeler üretmek mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKPINARLI, H. F. vd. (2012). *Şanlıurfa El Sanatları Ve Sözlü Kültür Malzemeleri*. Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- BEGİÇ, H. N. (2017). *Türk Keçeçilik Sanatı*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. Ankara: Etkileşim Basın Yayın
- BÖHMER, H. vd. (1991). *The Pazyryk Carpet A Technical Discussion, Notes in the History of Arts, Vol. X. No:4*.
- BÖHMER, H. (2002). *Koekboya Natural DyesandTextiles*, Remhüb-Verlag, Ganderkesee, Germany.
- DEVEOĞLU, O.vd. (2011). *Genel Bir Bakış: Doğal Boyarmaddeler*, Marmara Fen Bilimleri Dergisi, Cilt, 23, S:1.
- GENÇ, M. (2014). *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri ile İlgili Bazı Kayıtlar*, ART-E,Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatları Fakültesi Hakemli Dergisi, S:13.
- KARADAĞ, R. (2007). *Doğal Boyamacılık*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Döner Sermaye İşletmesi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KILIÇ, Ö.vd. (2017). *Tepme Keçe Üretimi Yapan Atölyelerde Uygulanan Bitim (Apré) İşlemleri*, İdil Dergisi, Cilt, 6, Sayı:32.
- ÖGEL, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. Cilt III. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- URL-1: TDK Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim, 10.02.2020).
- KK-1: Gencer Kondal, Isparta, 1972, Lise Mezununu, Keçe Sanatçısı. (Görüşme: 12.07.2020)
- KK2: Gülveren Genç, Silifke, 1944, Okur-yazar, Ev Hanımı. (Görüşme: 10.08.2020)